יח וַיֵּאָהַב יַעֲקֹב אֶת־רָחֵל וַיֹּאמֶר אֶעֱבָדְךָ שֶׁבַע שָׁנִים בְּרָחֵל בִּתְּךָ הַקְּטַנָּה׃
וַיֵּאֱהַב יַעֲקֹב אֶת־רָחֵל וַיֹּאמֶר אֶעֱבָדְךָ שֶׁבַע שָׁנִים בְּרָחֵל בִּתְּךָ הַקְּטַנָּה׃
וּרְחֵם יַעֲקֹב יָת רָחֵל וַאֲמַר אֶפְלְחִנָּךְ שְׁבַע שְׁנִין בְּרָחֵל בְּרַתָּךְ זְעֵרְתָּא׃

יט וַיֹּאמֶר לָבָן טֽוֹב תִּתִּי אֹתָהּ לָךְ מִתִּתִּי אֹתָהּ לְאִישׁ אַחֵר שְׁבָה עִמָּדִי׃
וַיֹּאמֶר לָבָן טֽוֹב תִּתִּי אֹתָהּ לָךְ מִתִּתִּי אֹתָהּ לְאִישׁ אַחֵר שְׁבָה עִמָּדִי׃
וַאֲמַר לָבָן טַב דְּאֶתֵּן יָתַהּ לָךְ מִדְּאֶתֵּן יָתַהּ לִגְבַר אָחֳרָן תֵּיב עִמִּי׃

כ וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרָחֵל שֶׁבַע שָׁנִים וַיִּהְיוּ בְעֵינָיו כְּיָמִים אֲחָדִים בְּאַהֲבָתוֹ אֹתָהּ׃
וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרָחֵל שֶׁבַע שָׁנִים וַיִּהְיוּ בְעֵינָיו כְּיָמִים אֲחָדִים בְּאַהֲבָתוֹ אֹתָהּ׃
וּפְלַח יַעֲקֹב בְּרָחֵל שְׁבַע שְׁנִין וַהֲווֹ בְּעֵינוֹהִי כְּיוֹמִין זְעִירִין כַּד רְחֵים יָתַהּ׃

כא וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־לָבָן הָבָה אֶת־אִשְׁתִּי כִּי מָלְאוּ יָמָי וְאָבוֹאָה אֵלֶיהָ׃
וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־לָבָן הָבָה אֶת־אִשְׁתִּי כִּי מָלְאוּ יָמָי וְאָבוֹאָה אֵלֶיהָ׃
וַאֲמַר יַעֲקֹב לְלָבָן הַב יָת אִתְּתִי אֲרֵי אַשְׁלֵמִית יוֹמֵי פָּלְחָנִי וְאֵעוֹל לְוָתַהּ׃

כב וַיֶּאֱסֹף לָבָן אֶת־כָּל־אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם וַיַּעַשׂ מִשְׁתֶּה׃
וַיֶּאֱסֹף לָבָן אֶת־כָּל־אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם וַיַּעַשׂ מִשְׁתֶּה׃
וּכְנַשׁ לָבָן יָת כָּל אֲנָשֵׁי אַתְרָא וַעֲבַד מִשְׁתְּיָא׃

כג וַיְהִי בָעֶרֶב וַיִּקַּח אֶת־לֵאָה בִתּוֹ וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו וַיָּבֹא אֵלֶיהָ׃
וַיְהִי בָעֶרֶב וַיִּקַּח אֶת־לֵאָה בִתּוֹ וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו וַיָּבֹא אֵלֶיהָ׃
וַהֲוָה בְרַמְשָׁא וּדְבַר יָת לֵאָה בְרַתֵּיהּ וְאָעֵיל יָתַהּ לְוָתֵיהּ וְעַל לְוָתַהּ׃

כד וַיִּתֵּן לָבָן לָהּ אֶת־זִלְפָּה שִׁפְחָתוֹ לְלֵאָה בִתּוֹ שִׁפְחָה׃
וַיִּתֵּן לָבָן לָהּ אֶת־זִלְפָּה שִׁפְחָתוֹ לְלֵאָה בִתּוֹ שִׁפְחָה׃
וְיָהַב לָבָן לַהּ יָת זִלְפָּה אַמְתֵּיהּ לְלֵאָה בְרַתֵּיהּ לְאַמְהוּ׃

רש"י

(יח) אֶעֱבָדְךָ שֶׁבַע שָׁנִים, הֵם יָמִים אֲחָדִים, שֶׁאָמְרָה לוֹ אִמּוֹ: "וְיָשַׁבְתָּ עִמּוֹ יָמִים אֲחָדִים" (בראשית כז, מד), וְתֵדַע שֶׁכֵּן הוּא, שֶׁהֲרֵי כְּתִיב (בפסוק כ): "וַיִּהְיוּ בְעֵינָיו כְּיָמִים אֲחָדִים". בְּרָחֵל בִּתְּךָ הַקְּטַנָּה, כָּל הַסִּימָנִים הַלָּלוּ לָמָּה, לְפִי שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ בּוֹ שֶׁהוּא רַמַּאי, אָמַר לוֹ: "אֶעֱבָדְךָ בְּרָחֵל", וְשָׁמָא תֹּאמַר: רָחֵל אַחֶרֶת, מִן הַשּׁוּק, תַּלְמוּד לוֹמַר: "בִּתְּךָ", וְשָׁמָא תֹּאמַר: אַחֲלִיף לְלֵאָה שְׁמָהּ וְאֶקְרָא שְׁמָהּ רָחֵל, תַּלְמוּד לוֹמַר: "הַקְּטַנָּה", וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא הוֹעִיל, שֶׁהֲרֵי רְמָהוּ:

(כא) מָלְאוּ יָמָי, שֶׁאָמְרָה לִי אִמִּי, וְעוֹד: "מָלְאוּ יָמָי", שֶׁהֲרֵי אֲנִי בֶּן שְׁמוֹנִים וְאַרְבַּע שָׁנָה וְאֵימָתַי אַעֲמִיד שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר: "וְאָבוֹאָה אֵלֶיהָ", וַהֲלֹא קַל שֶׁבַּקַּלִּים אֵינוֹ אוֹמֵר כֵּן, אֶלָּא לְהוֹלִיד תּוֹלָדוֹת אָמַר כָּךְ׃

כה וַיְהִי בַבֹּקֶר וְהִנֵּה־הִוא לֵאָה וַיֹּאמֶר אֶל־לָבָן מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי הֲלֹא בְרָחֵל עָבַדְתִּי עִמָּךְ וְלָמָּה רִמִּיתָנִי:

וַיְהִי בַבֹּקֶר וְהִנֵּה־הִוא לֵאָה וַיֹּאמֶר אֶל־לָבָן מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי הֲלֹא בְרָחֵל עָבַדְתִּי עִמָּךְ וְלָמָּה רִמִּיתָנִי:

וַהֲוָה בְצַפְרָא וְהָא הִיא לֵאָה וַאֲמַר לְלָבָן מָה דָּא עֲבַדְתָּ לִי הֲלָא בְרָחֵל פְּלָחִית עִמָּךְ וּלְמָא שַׁקַּרְתָּ בִּי:

כו וַיֹּאמֶר לָבָן לֹא־יֵעָשֶׂה כֵן בִּמְקוֹמֵנוּ לָתֵת הַצְּעִירָה לִפְנֵי הַבְּכִירָה:

וַיֹּאמֶר לָבָן לֹא־יֵעָשֶׂה כֵן בִּמְקוֹמֵנוּ לָתֵת הַצְּעִירָה לִפְנֵי הַבְּכִירָה:

וַאֲמַר לָבָן לָא יִתְעֲבֵד כְּדֵין בְּאַתְרָנָא לְמִתַּן זְעֵרְתָּא קֳדָם רַבְּתָא:

כז מַלֵּא שְׁבֻעַ זֹאת וְנִתְּנָה לְךָ גַּם־אֶת־זֹאת בַּעֲבֹדָה אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עִמָּדִי עוֹד שֶׁבַע־שָׁנִים אֲחֵרוֹת:

מַלֵּא שְׁבֻעַ זֹאת וְנִתְּנָה לְךָ גַּם־אֶת־זֹאת בַּעֲבֹדָה אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עִמָּדִי עוֹד שֶׁבַע־שָׁנִים אֲחֵרוֹת:

אַשְׁלֵם שְׁבוּעַתָּא דְּדָא וְנִתַּן לָךְ אַף יָת דָּא בְּפָלְחָנָא דִּי תִפְלַח עִמִּי עוֹד שְׁבַע שְׁנִין אָחֳרָנִין:

כח וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כֵּן וַיְמַלֵּא שְׁבֻעַ זֹאת וַיִּתֶּן־לוֹ אֶת־רָחֵל בִּתּוֹ לוֹ לְאִשָּׁה:

וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כֵּן וַיְמַלֵּא שְׁבֻעַ זֹאת וַיִּתֶּן־לוֹ אֶת־רָחֵל בִּתּוֹ לוֹ לְאִשָּׁה:

וַעֲבַד יַעֲקֹב כֵּן וְאַשְׁלֵם שְׁבוּעַתָּא דְּדָא וִיהַב לֵיהּ יָת רָחֵל בְּרַתֵּיהּ לֵיהּ לְאִנְתּוּ:

כט וַיִּתֵּן לָבָן לְרָחֵל בִּתּוֹ אֶת־בִּלְהָה שִׁפְחָתּוֹ לָהּ לְשִׁפְחָה:

וַיִּתֵּן לָבָן לְרָחֵל בִּתּוֹ אֶת־בִּלְהָה שִׁפְחָתּוֹ לָהּ לְשִׁפְחָה:

וְיָהַב לָבָן לְרָחֵל בְּרַתֵּיהּ יָת בִּלְהָה אַמְתֵּיהּ לַהּ לְאַמְהוּ:

ל וַיָּבֹא גַּם אֶל־רָחֵל וַיֶּאֱהַב גַּם־אֶת־רָחֵל מִלֵּאָה וַיַּעֲבֹד עִמּוֹ עוֹד שֶׁבַע־שָׁנִים אֲחֵרוֹת:

וַיָּבֹא גַּם אֶל־רָחֵל וַיֶּאֱהַב גַּם־אֶת־רָחֵל מִלֵּאָה וַיַּעֲבֹד עִמּוֹ עוֹד שֶׁבַע־שָׁנִים אֲחֵרוֹת:

וְעַל אַף לְוַת רָחֵל וּרְחִים אַף יָת רָחֵל מִלֵּאָה וּפְלַח עִמֵּיהּ עוֹד שְׁבַע שְׁנִין אָחֳרָנִין:

רש"י

(כה) וַיְהִי בַבֹּקֶר וְהִנֵּה־הִיא לֵאָה, אֲבָל בַּלַּיְלָה לֹא הָיְתָה לֵאָה, לְפִי שֶׁמָּסַר יַעֲקֹב סִימָנִים לְרָחֵל, וּכְשֶׁרָאֲתָה רָחֵל שֶׁמַּכְנִיסִין לוֹ לֵאָה, אָמְרָה: 'עַכְשָׁו תִּכָּלֵם אֲחוֹתִי', עָמְדָה וּמָסְרָה לָהּ אוֹתָן סִימָנִים:

(כז) מַלֵּא שְׁבֻעַ זֹאת, דָּבוּק הוּא, שֶׁהֲרֵי נָקוּד בַּחֲטָף, שָׁבוּעַ שֶׁל זֹאת, וְהֵן שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה. בְּתַלְמוּד יְרוּשַׁלְמִי בְּמוֹעֵד קָטָן (פ"א ה"ז), ((ברוב דפוסים אינו) וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר שָׁבוּעַ מַמָּשׁ, שֶׁאִם כֵּן הָיָה צָרִיךְ לִינָּקֵד בְּפַתָּ"ח הַשִּׁי"ן. וְעוֹד שֶׁשָּׁבוּעַ לְשׁוֹן זָכָר, כִּדְכְתִיב: "שִׁבְעָה שָׁבֻעוֹת תִּסְפָּר־לָךְ" (דברים טז, ט), לְפִיכָךְ, אֵין מַשְׁמַע "שְׁבֻעַ" אֶלָּא שִׁבְעָה, שִׁטְיֵינ"א בְּלַעַ"ז). וְנִתְּנָה לְךָ, לְשׁוֹן רַבִּים. כְּמוֹ: "נֵרְדָה וְנָבְלָה" (בראשית יא, ז), "וְנִשְׁרְפָה" (שם, ג). אַף זֶה לְשׁוֹן 'וְנִתֵּן', (וְנִתְּנָה וְגוֹ'). גַּם־אֶת־זֹאת, מִיָּד לְאַחַר שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה, וְתַעֲבֹד לְאַחַר נִשּׂוּאֶיהָ:

(ל) עוֹד שֶׁבַע־שָׁנִים אֲחֵרוֹת, "אֲחֵרוֹת" — הִקִּישָׁן לָרִאשׁוֹנוֹת, מָה רִאשׁוֹנוֹת בֶּאֱמוּנָה, אַף הָאַחֲרוֹנוֹת בֶּאֱמוּנָה, וְאַף עַל פִּי שֶׁבְּרַמָּאוּת בָּא עָלָיו:

לא וַיַּ֤רְא יְהוָה֙ כִּֽי־שְׂנוּאָ֣ה לֵאָ֔ה וַיִּפְתַּ֖ח אֶת־רַחְמָ֑הּ וְרָחֵ֖ל עֲקָרָֽה׃
וַיַּרְא יְהוָה כִּי־שְׂנוּאָה לֵאָה וַיִּפְתַּח אֶת־רַחְמָהּ וְרָחֵל עֲקָרָה׃
וַחֲזָא יְיָ אֲרֵי שְׂנִיאַתָּא לֵאָה וִיהַב לַהּ עִדּוּי וְרָחֵל עַקְרָא׃

לב וַתַּ֥הַר לֵאָה֙ וַתֵּ֣לֶד בֵּ֔ן וַתִּקְרָ֥א שְׁמ֖וֹ רְאוּבֵ֑ן כִּ֣י אָמְרָ֗ה כִּֽי־רָאָ֤ה יְהוָה֙ בְּעָנְיִ֔י כִּ֥י עַתָּ֖ה יֶאֱהָבַ֥נִי אִישִֽׁי׃
וַתַּהַר לֵאָה וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן כִּי אָמְרָה כִּי־רָאָה יְהוָה בְּעָנְיִי כִּי עַתָּה יֶאֱהָבַנִי אִישִׁי׃
וְעַדְּיַאַת לֵאָה וִילִידַת בַּר וּקְרַת שְׁמֵיהּ רְאוּבֵן אֲרֵי אֲמֶרֶת אֲרֵי גְּלִי קֳדָם יְיָ עֲלְבּוֹנִי אֲרֵי כְעַן יְרַחֲמַנַּנִי בַּעְלִי׃

לג וַתַּ֥הַר עוֹד֮ וַתֵּלֶד֒ בֵּן֙ וַתֹּ֣אמֶר כִּֽי־שָׁמַ֣ע יְהוָ֔ה כִּֽי־שְׂנוּאָ֖ה אָנֹכִ֑י וַיִּתֶּן־לִ֥י גַּם־אֶת־זֶ֖ה וַתִּקְרָ֥א שְׁמ֖וֹ שִׁמְעֽוֹן׃
וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן וַתֹּאמֶר כִּי־שָׁמַע יְהוָה כִּי־שְׂנוּאָה אָנֹכִי וַיִּתֶּן־לִי גַּם־אֶת־זֶה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שִׁמְעוֹן׃
וְעַדְּיַאַת עוֹד וִילִידַת בַּר וַאֲמֶרֶת אֲרֵי שְׁמִיעַ קֳדָם יְיָ אֲרֵי שְׂנִיאַתָּא אֲנָא וִיהַב לִי אַף יָת דֵּין וּקְרַת שְׁמֵיהּ שִׁמְעוֹן׃

לד וַתַּ֥הַר עוֹד֮ וַתֵּלֶד֒ בֵּן֙ וַתֹּ֣אמֶר עַתָּ֔ה הַפַּ֥עַם יִלָּוֶ֖ה אִישִׁ֑י אֵלַ֕י כִּֽי־יָלַ֥דְתִּי לֹ֖ו שְׁלֹשָׁ֣ה בָנִ֑ים עַל־כֵּ֥ן קָרָֽא־שְׁמ֖וֹ לֵוִֽי׃
וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן וַתֹּאמֶר עַתָּה הַפַּעַם יִלָּוֶה אִישִׁי אֵלַי כִּי־יָלַדְתִּי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָנִים עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ לֵוִי׃
וְעַדְּיַאַת עוֹד וִילִידַת בַּר וַאֲמֶרֶת הָדָא זִמְנָא יִתְחַבַּר לִי בַּעְלִי אֲרֵי יְלֵידִית לֵיהּ תְּלָתָא בְנִין עַל כֵּן קְרָא שְׁמֵיהּ לֵוִי׃

לה וַתַּ֥הַר עֹוד֮ וַתֵּלֶד֒ בֵּן֙ וַתֹּ֣אמֶר הַפַּ֔עַם אוֹדֶ֖ה אֶת־יְהוָ֑ה עַל־כֵּ֗ן קָרְאָה֙ שְׁמ֣וֹ יְהוּדָ֔ה וַתַּעֲמֹ֖ד מִלֶּֽדֶת׃
וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן וַתֹּאמֶר הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת־יְהוָה עַל־כֵּן קָרְאָה שְׁמוֹ יְהוּדָה וַתַּעֲמֹד מִלֶּדֶת׃
וְעַדְּיַאַת עוֹד וִילִידַת בַּר וַאֲמֶרֶת הָדָא זִמְנָא אוֹדֶה קֳדָם יְיָ עַל כֵּן קְרַת שְׁמֵיהּ יְהוּדָה וְקָמַת מִלְּמֵילַד׃

רש"י

(לב) וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן, רַבּוֹתֵינוּ פֵּרְשׁוּ: (ברכות ז:) אָמְרָה: רְאוּ מַה בֵּין בְּנֵי לְבָן חֲמִי שֶׁמָּכַר הַבְּכוֹרָה לְיַעֲקֹב, וְזֶה לֹא מָכְרָה לְיוֹסֵף וְלֹא עָרְעַר עָלָיו, וְלֹא עוֹד שֶׁלֹּא עָרְעַר עָלָיו, אֶלָּא שֶׁבִּקֵּשׁ לְהוֹצִיאוֹ מִן הַבּוֹר׃

(לד) הַפַּעַם יִלָּוֶה אִישִׁי, לְפִי שֶׁהָאֻמּוֹת נְבִיאוֹת הָיוּ וְיוֹדְעוֹת שֶׁשִּׁבְטִים עָשָׂר שְׁבָטִים יוֹצְאִים מִיַּעֲקֹב וְאַרְבַּע נָשִׁים יִשָּׂא, אָמְרָה: מֵעַתָּה אֵין לוֹ פִּתְחוֹן פֶּה עָלַי, שֶׁהֲרֵי נָטַלְתִּי כָּל חֶלְקִי בַּבָּנִים. עַל־כֵּן, כָּל מִי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: ״עַל־כֵּן״, מְרֻבֶּה בְּאוֹכְלוּסִין, חוּץ מִלֵּוִי שֶׁהָאָרוֹן הָיָה מְכֻלֶּה בָּהֶם. קָרָא שְׁמוֹ לֵוִי, בְּכֻלָּם [בדפו״ר: תָּמַהְתִּי, שֶׁבְּכֻלָּם] כְּתִיב ״וַתִּקְרָא״, (שֶׁהִיא קְרָאָה), וְזֶה כָּתַב בּוֹ: ״קָרָא״, וַיֵּשׁ מִדְרַשׁ אַגָּדָה בְּ׳אֵלֶּה הַדְּבָרִים רַבָּה׳, שֶׁשָּׁלַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גַּבְרִיאֵל וְהֵבִיאוֹ לְפָנָיו, וְקָרָא לוֹ שֵׁם זֶה וְנָתַן לוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע מַתָּנוֹת כְּהֻנָּה, וְעַל שֵׁם שֶׁלִּוָּהוּ בְּמַתָּנוֹת, קְרָאוֹ לֵוִי׃

(לה) הַפַּעַם אוֹדֶה, שֶׁנָּטַלְתִּי יוֹתֵר מֵחֶלְקִי, מֵעַתָּה יֵשׁ לִי לְהוֹדוֹת׃

ל א וַתֵּרֶא רָחֵל כִּי לֹא יָלְדָה לְיַעֲקֹב וַתְּקַנֵּא רָחֵל בַּאֲחֹתָהּ וַתֹּאמֶר אֶל־יַעֲקֹב הָבָה־לִּי בָנִים
וְאִם־אַיִן מֵתָה אָנֹכִי׃

וַתֵּרֶא רָחֵל כִּי לֹא יָלְדָה לְיַעֲקֹב וַתְּקַנֵּא רָחֵל בַּאֲחֹתָהּ וַתֹּאמֶר אֶל־יַעֲקֹב הָבָה־לִּי בָנִים וְאִם־אַיִן מֵתָה
אָנֹכִי׃

וַחֲזַת רָחֵל אֲרֵי לָא יְלִידַת לְיַעֲקֹב וְקַנְיָאת רָחֵל בַּאֲחָתַהּ וַאֲמֶרֶת לְיַעֲקֹב הַב לִי בְנִין וְאִם לָא מֵיתָא אֲנָא׃

ב וַיִּחַר־אַף יַעֲקֹב בְּרָחֵל וַיֹּאמֶר הֲתַחַת אֱלֹהִים אָנֹכִי אֲשֶׁר־מָנַע מִמֵּךְ פְּרִי־בָטֶן׃

וַיִּחַר־אַף יַעֲקֹב בְּרָחֵל וַיֹּאמֶר הֲתַחַת אֱלֹהִים אָנֹכִי אֲשֶׁר־מָנַע מִמֵּךְ פְּרִי־בָטֶן׃

וּתְקֵיף רוּגְזָא דְיַעֲקֹב בְּרָחֵל וַאֲמַר הֲמִנִּי אַתְּ בַּעְיָא הֲלָא מִן קֳדָם יְיָ תִּבְעִין דִּי מְנַע מִנִּיךְ וְלָדָא דְמִעִין׃

ג וַתֹּאמֶר הִנֵּה אֲמָתִי בִלְהָה בֹּא אֵלֶיהָ וְתֵלֵד עַל־בִּרְכַּי וְאִבָּנֶה גַם־אָנֹכִי מִמֶּנָּה׃

וַתֹּאמֶר הִנֵּה אֲמָתִי בִלְהָה בֹּא אֵלֶיהָ וְתֵלֵד עַל־בִּרְכַּי וְאִבָּנֶה גַּם־אָנֹכִי מִמֶּנָּה׃

וַאֲמֶרֶת הָא אַמְתִי בִלְהָה עוּל לְוָתַהּ וּתְלִיד וַאֲנָא אֶרַבֵּי וְאֶתְבְּנֵי אַף אֲנָא מִנַּהּ׃

ד וַתִּתֶּן־לוֹ אֶת־בִּלְהָה שִׁפְחָתָהּ לְאִשָּׁה וַיָּבֹא אֵלֶיהָ יַעֲקֹב׃

וַתִּתֶּן־לוֹ אֶת־בִּלְהָה שִׁפְחָתָהּ לְאִשָּׁה וַיָּבֹא אֵלֶיהָ יַעֲקֹב׃

וִיהַבַת לֵיהּ יָת בִּלְהָה אַמְתַהּ לְאִנְתּוּ וְעַל לְוָתַהּ יַעֲקֹב׃

ה וַתַּהַר בִּלְהָה וַתֵּלֶד לְיַעֲקֹב בֵּן׃

וַתַּהַר בִּלְהָה וַתֵּלֶד לְיַעֲקֹב בֵּן׃

וְעַדְיַאת בִּלְהָה וִילִידַת לְיַעֲקֹב בַּר׃

ו וַתֹּאמֶר רָחֵל דָּנַנִי אֱלֹהִים וְגַם שָׁמַע בְּקֹלִי וַיִּתֶּן־לִי בֵּן עַל־כֵּן קָרְאָה שְׁמוֹ דָּן׃

וַתֹּאמֶר רָחֵל דָּנַנִי אֱלֹהִים וְגַם שָׁמַע בְּקֹלִי וַיִּתֶּן־לִי בֵּן עַל־כֵּן קָרְאָה שְׁמוֹ דָּן׃

וַאֲמֶרֶת רָחֵל דְּנַנִי יְיָ וְאַף קַבִּיל צְלוֹתִי וִיהַב לִי בַּר עַל כֵּן קָרַת שְׁמֵיהּ דָּן׃

רש״י

(א) וַתְּקַנֵּא רָחֵל בַּאֲחֹתָהּ, קִנְאָה בְּמַעֲשִׂיהָ הַטּוֹבִים. אָמְרָה: ׳אִלּוּלֵי שֶׁצַּדְּקָה מִמֶּנִּי, לֹא זָכְתָה לְבָנִים׳. הָבָה־לִּי, ׳וְכִי כָּךְ עֹשָׂה אָבִיךְ לְאִמֵּךְ, וַהֲלֹא הִתְפַּלֵּל עָלֶיהָ׳. מֵתָה אָנֹכִי, ׳מִכָּאן לְמִי שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים שֶׁחָשׁוּב כַּמֵּת׃

(ב) הֲתַחַת אֱלֹהִים אָנֹכִי, ׳וְכִי בִּמְקוֹמוֹ אָנִי׳. אֲשֶׁר־מָנַע מִמֵּךְ, ׳אַתְּ אוֹמֶרֶת שֶׁאֶעֱשֶׂה כְּאַבָּא, אֲנִי אֵינִי כְּאַבָּא, אַבָּא לֹא הָיוּ לוֹ בָּנִים, אֲנִי יֵשׁ לִי בָּנִים, מִמֵּךְ מָנַע וְלֹא מִמֶּנִּי׃

(ג) עַל־בִּרְכַּי, כְּתַרְגּוּמוֹ: ׳וַאֲנָא אֶרַבֵּי׳. וְאִבָּנֶה גַּם־אָנֹכִי, מַהוּ ״גַּם״, אָמְרָה לוֹ: ׳זְקֻנְתִּי הִכְנִיסָה צָרָתָהּ לְבֵיתִי׳. אָמְרָה לוֹ: ׳אִם הַדָּבָר הַזֶּה מְעַכֵּב ״הִנֵּה אֲמָתִי״. וְאִבָּנֶה גַּם אָנֹכִי מִמֶּנָּה, כְּשָׂרָה׃

(ו) דָּנַנִי אֱלֹהִים, דָּנַנִי וְחִיְּבַנִי וְזִכַּנִי׃

ז וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בִּלְהָה שִׁפְחַת רָחֵל בֵּן שֵׁנִי לְיַעֲקֹב׃
וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בִּלְהָה שִׁפְחַת רָחֵל בֵּן שֵׁנִי לְיַעֲקֹב׃
וְעַדְיָאַת עוֹד וְיָלִידַת בִּלְהָה אַמְתָא דְרָחֵל בַּר תִּנְיָן לְיַעֲקֹב׃

ח וַתֹּאמֶר רָחֵל נַפְתּוּלֵי אֱלֹהִים נִפְתַּלְתִּי עִם־אֲחֹתִי גַּם־יָכֹלְתִּי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ נַפְתָּלִי׃
וַתֹּאמֶר רָחֵל נַפְתּוּלֵי אֱלֹהִים נִפְתַּלְתִּי עִם־אֲחֹתִי גַּם־יָכֹלְתִּי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ נַפְתָּלִי׃
וַאֲמֶרֶת רָחֵל קְבִיל יְיָ בָּעוּתִי בְּאִתְחַנָּנוּתִי בִּצְלוֹתִי חֲמֵידִית דְּיהֵי לִי וְלַד כַּאֲחָתִי אַף אִתְיְהִיב לִי וּקְרַת שְׁמֵיהּ נַפְתָּלִי׃

ט וַתֵּרֶא לֵאָה כִּי עָמְדָה מִלֶּדֶת וַתִּקַּח אֶת־זִלְפָּה שִׁפְחָתָהּ וַתִּתֵּן אֹתָהּ לְיַעֲקֹב לְאִשָּׁה׃
וַתֵּרֶא לֵאָה כִּי עָמְדָה מִלֶּדֶת וַתִּקַּח אֶת־זִלְפָּה שִׁפְחָתָהּ וַתִּתֵּן אֹתָהּ לְיַעֲקֹב לְאִשָּׁה׃
וַחֲזַת לֵאָה אֲרֵי קָמַת מִלְמֵילַד וּדְבָרַת יָת זִלְפָּה אַמְתַהּ וְיָהֲבַת יָתַהּ לְיַעֲקֹב לְאִנְתּוּ׃

י וַתֵּלֶד זִלְפָּה שִׁפְחַת לֵאָה לְיַעֲקֹב בֵּן׃
וַתֵּלֶד זִלְפָּה שִׁפְחַת לֵאָה לְיַעֲקֹב בֵּן׃
וְיָלִידַת זִלְפָּה אַמְתָא דְלֵאָה לְיַעֲקֹב בַּר׃

יא וַתֹּאמֶר לֵאָה בָּא גָּד (בגד כתיב) וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ גָּד׃
וַתֹּאמֶר לֵאָה בָּא גָּד (בגד כתיב) וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ גָּד׃
וַאֲמֶרֶת לֵאָה אֲתָא גָּד וּקְרַת יָת שְׁמֵיהּ גָּד׃

יב וַתֵּלֶד זִלְפָּה שִׁפְחַת לֵאָה בֵּן שֵׁנִי לְיַעֲקֹב׃
וַתֵּלֶד זִלְפָּה שִׁפְחַת לֵאָה בֵּן שֵׁנִי לְיַעֲקֹב׃
וְיָלִידַת זִלְפָּה אַמְתָא דְלֵאָה בַּר תִּנְיָן לְיַעֲקֹב׃

רש"י

(ח) **נַפְתּוּלֵי אֱלֹהִים**, מְנַחֵם בֶּן סָרוּק פֵּרְשׁוֹ בַּמַּחְבֶּרֶת "צָמִיד פָּתִיל" (במדבר יט, טו), 'חִבּוּרִים מֵאֵת הַמָּקוֹם נִתְחַבַּרְתִּי עִם אֲחוֹתִי לִזְכוֹת לְבָנִים'. וַאֲנִי מְפָרְשׁוֹ לְשׁוֹן "עִקֵּשׁ וּפְתַלְתֹּל" (דברים לב, ה), נִתְעַקַּשְׁתִּי וְהִפְצַרְתִּי פְּצִירוֹת וְנַפְתּוּלִים הַרְבֵּה לַמָּקוֹם לִהְיוֹת שָׂוָה לַאֲחוֹתִי. **גַּם יָכֹלְתִּי**, הִסְכִּים עַל יָדִי, וְאוּנְקְלוֹס תִּרְגֵּם לְשׁוֹן תְּפִלָּה: (כְּמוֹ: "נַפְתּוּלֵי אֱלֹהִים נִפְתַּלְתִּי") [בדפו"ר: כְּמוֹ: נִפּוּלֵי אֱלֹהִים, נִתְפַּלַּלְתִּי], בַּקָּשׁוֹת הַחֲבִיבוֹת לְפָנָיו נִתְקַבַּלְתִּי וְנִתְעַתַּרְתִּי כַּאֲחוֹתִי. **נִפְתַּלְתִּי**, 'נִתְקַבְּלָה תְּפִלָּתִי', וּמִדְרַשׁ אַגָּדָה יֵשׁ רַבִּים בִּלְשׁוֹן נוֹטָרִיקוֹן:

(י) **וַתֵּלֶד זִלְפָּה**, בְּכָלָן נֶאֱמַר: 'הֵרָיוֹן' חוּץ מִזִּלְפָּה, לְפִי שֶׁהָיְתָה בַּחוּרָה מִכָּלָן וְתִינֹקֶת בְּשָׁנִים, וְאֵין הֵרָיוֹן נָכָר בָּהּ, וּכְדֵי לְרַמּוֹת לְיַעֲקֹב נִתָּנָה לָבָן לְלֵאָה, שֶׁלֹּא יָבִין שֶׁמַּכְנִיסִין לוֹ אֶת לֵאָה, שֶׁכָּךְ מִנְהָגָן לִיתֵּן שִׁפְחָה הַגְּדוֹלָה לַגְּדוֹלָה וְהַקְּטַנָּה לַקְּטַנָּה:

(יא) **בָּא גָּד**, 'בָּא מַזָּל טוֹב', כְּמוֹ: 'גַּד גְּדִי וְסִנּוּק לָא' (שבת סז ע"ב). וְדוֹמֶה לוֹ: "הָעֹרְכִים לַגַּד שֻׁלְחָן" (ישעיה סה, יא). וּמִדְרַשׁ אַגָּדָה (סימן יא): שֶׁנּוֹלַד מָהוּל, כְּמוֹ: "גִּדּוּ אֵילָנָא" (דניאל ד, כ), וְלֹא יָדַעְתִּי עַל מַה נִכְתְּבָה תֵּבָה אַחַת. דָּבָר אַחֵר: לָמָּה נִקְרֵאת תֵּבָה אַחַת 'בָּגָד' — כְּמוֹ 'בָּגַדְתָּ בִּי כְּשֶׁבָּאתָ אֶל שִׁפְחָתִי' — כְּאִישׁ שֶׁבָּגַד בְּאֵשֶׁת נְעוּרִים:

יג וַתֹּאמֶר לֵאָה בְּאָשְׁרַי כִּי אִשְּׁרוּנִי בָּנוֹת וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ אָשֵׁר׃

וַתֹּאמֶר לֵאָה בְּאָשְׁרַי כִּי אִשְּׁרוּנִי בָּנוֹת וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ אָשֵׁר׃

וַאֲמְרַת לֵאָה תְּשַׁבַּחְתָּא הֲוַת לִי אֲרֵי בְכֵן יְשַׁבְּחֻנַנִי נְשַׁיָּא וּקְרַת יָת שְׁמֵיהּ אָשֵׁר׃ רביעי